

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Методичні рекомендації до виконання
самостійних робіт з навчальної дисципліни
«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»
для студентів спеціальності «Облік і аудит»
денної форм навчання

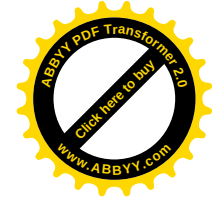
Укладачі:

Лабунська С.В.
Прокопішина О. В.

Відповідальний за випуск

Маляревський Ю.Д.

Харків, ХНЕУ, 2009

Затверджено на засіданні кафедри обліку підприємницької діяльності
Протокол № 1 від 26.08.2008 р.

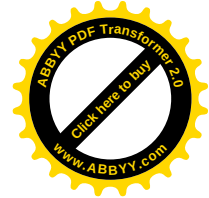
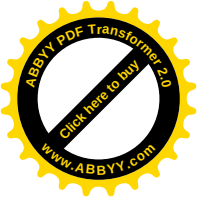
Методичні рекомендації до виконання самостійних робіт з навчальної дисципліни «Управлінський облік» для студентів для студентів спеціальності денної форми навчання / Укл. С. В. Лабунська, О. В. Прокопішина. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. - с. (Укр. мов.)

Подано завдання для перевірки набутих знань і розвитку навичок самостійної роботи зі спеціальною літературою, оволодіння та поглиблення практичного досвіду з розв'язання завдань з дисципліни, що вивчається.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

© Харківський національний
економічний університет

© Лабунська С. В.
Прокопішина О. В.
2008

Загальні методичні рекомендації

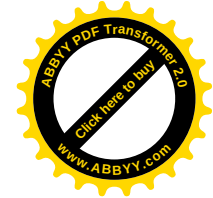
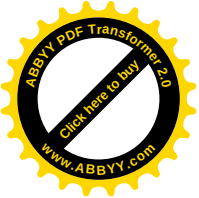
В умовах конкуренції сучасному перед вітчизняними підприємствами актуально постають проблеми, пов'язані з необхідністю досягнення оптимального рівня запасу міцності. Суттєвою конкурентною перевагою є здатність оперативного реагування на кон'юнктуру цін, застосування новітніх методів управління витратами. Фінансовий облік, надметою якого є формування звітності за результатами фінансово-господарської діяльності підприємства, використовуючи ретроспективну данні, не має можливості повно та своєчасно задовольнити інформаційні потреби керівних органів підприємств, особливо в сфері управління витратами. З цієї позиції розвиток системи управлінського обліку на підприємствах сфери виробництва товарів та послуг є важливим завданням, що постає перед молодими фахівцями.

У зв'язку із цим програмою навчання бакалаврів спеціальності 6.050100 "Облік і аудит" передбачена дисципліна «Управлінський облік», яка є нормативною для всіх форм навчання.

У ході вивчення дисципліни теоретичний та практичний матеріал опановується студентами під час аудиторної та позааудиторної роботи. За кредитно-модульною системою організації навчального процесу особлива роль відводиться самостійній роботі студентів, яка передбачає створення умов для найповнішої реалізації творчих можливостей студентів через розвиток навичок самостійного опанування матеріалу та пошуку напрямків розв'язку проблемних завдань.

Мета завдань до самостійної роботи студентів полягає у поглибленні теоретичних знань, набутті практичних вмінь відображення у бухгалтерському та податковому обліку операцій українських підприємств з іноземною валютою, а також формування навичок самостійного творчого пошуку, інтерпретації та використання інформації для вирішення окремих практичних питань, що супроводжують облікову роботу на підприємстві.

При виконанні завдань до самостійної роботи, слід враховувати, що подані завдання складені на основі умовних даних та не мають прямого зв'язку з реальними фактами господарської діяльності конкретних підприємств, будь-який збіг з реальними суб'єктами господарювання чи фізичними особами є випадковим.

Завдання 1

Українське підприємство ТОВ «Спецмашина» спеціалізується на кузовних роботах по доведенню вантажних автомобілів, які придбані у виробника і є власністю клієнта, до спеціальних умов використання. Роботи згідно специфікацій замовника проводяться робітниками двох основних підрозділів: цеху зварних з'єднань та монтажного цеху; три допоміжних підрозділи: ремонтний цех, відділ технічного контролю та склад основних і допоміжних матеріалів, - обслуговують основний виробничий процес.

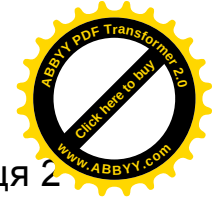
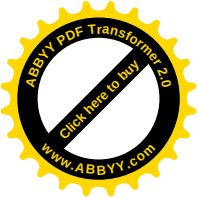
Заробітна плата основних виробничих робітників нараховується відповідно до фактично витраченого на виробництві робочого часу, який прямо залежить від кількості виготовлених одиниць готової продукції за кожним замовленням; заробітна плата начальників підрозділів, працівників обслуговуючих підрозділів та адміністративного персоналу не залежить від обсягів виробництва; заробітна плата працівників збуту нараховується на рівні 2% від ціни отриманого їх силами замовлення. Амортизація основних засобів та нематеріальних активів виробничого призначення нараховується за податковим методом. Загальновиробничі витрати розподіляються між замовленнями на основі єдиної ставки за єдиною групою витрат методом нормативного калькулювання, за базу розподілу прийнято час роботи основних робітників виробництва.

На поточний рік бюджетний фонд робочого часу для робітників основного виробництва складав 142850 годин, з урахуванням цього було заплановано виконання п'яти замовлень данні щодо яких наведені у табл. 1, табл. 2 та табл. 3.

Таблиця 1

Перелік замовлень на поточний рік

Шифр замовлення	Назва готової продукції	Кількість продукції у замовленні, од.
№ 1/09	Вантажний автомобіль для перевезення паливно-мастильних матеріалів	15
№ 2/09	Вантажний автомобіль з легким тентом	20
№ 3/09	Вантажний автомобіль для перевезення швидкопсувної продукції	8
№ 4/09	Вантажний автомобіль для перевезення габаритних вантажів	12
№ 5/09	Вантажний автомобіль спеціального призначення	9

Таблиця 2

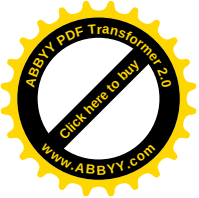
Бюджет реалізації на поточний рік

Показник	Сума за замовленнями					Усього
	№1/09	№2/09	№3/09	№4/09	№5/09	
Кількість готової продукції, од.	15	20	8	12	9	64
Ціна реалізації, грн./од.	200000	150000	180000	210000	220000	-
Доход від реалізації замовлення, грн.	3000000	3000000	1440000	2520000	1980000	11940000

Таблиця 3

Бюджет витрат на поточний рік

Вид витрат	Сума за замовленнями, грн					Усього, грн
	№1/09	№2/09	№3/09	№4/09	№5/09	
1	2	3	4	5	6	7
Прямі матеріальні витрати:	1050000	960000	489600	705600	396000	3601200
з них:						
металоконструкції	997500	912000	465120	670320	376200	3421140
інші прямі матеріали	52500	48000	24480	35280	19800	180060
Витрати на оплату праці та соціальне страхування:	1071000	774000	409104	863856	724680	3842640
з них:						
зварників	445500	330000	158400	346500	272250	1552650
монтажників	226800	168000	80640	176400	138600	790440
начальників основних та обслуговуючих підрозділів	137700	102000	48960	107100	84150	479910
працівників обслуговуючих підрозділів	261000	174000	121104	233856	229680	1019640
Інші виробничі витрати	639000	426000	296496	572544	562320	2496360
з них:						
амортизація необоротних активів виробничого призначення	270000	180000	125280	241920	237600	1054800
витрати на удосконалення технології виробництва	207000	138000	96048	185472	182160	808680

Закінчення табл. 3

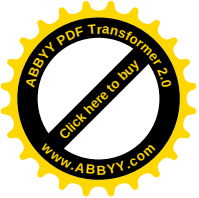
1	2	3	4	5	6	7
допоміжні матеріали	90000	60000	41760	80640	79200	351600
інші загальновиробничі витрати	72000	48000	33408	64512	63360	281280
Невиробничі витрати з них:	300000	480000	144000	252000	138600	1314600
витрати на оплату праці та соціальне страхування адміністративного персоналу	144000	230400	69120	120960	66528	631008
інші адміністративні витрати	96000	153600	46080	80640	44352	420672
витрати на оплату праці та соціальне страхування працівників збуту	48000	76800	23040	40320	22176	210336
інші витрати на збут	12000	19200	5760	10080	5544	52584
Усього	3060000	2640000	1339200	2394000	1821600	11254800

За період з січня по листопад поточного року проводилися роботи за замовленнями №1/09, №2/09, №3/09, та №4/09 при цьому основними робітниками фактично відпрацьовано 130900 годин, фактичні загальновиробничі витрати склали 3400000 грн. Результати виробничого процесу за 11 місяців поточного року частково представлені у табл. 4.

Таблиця 4

Виробничий звіт за 11 місяців поточного року.

Шифр замовлення	Продукція, завершена виробництвом		Залишок незавершеного виробництва на 30.11.09	
	Кількість, од	Виробничі витрати, грн	Кількість, од	Виробничі витрати, грн
№ 1/09	14	2500000	1	180000
№ 2/09	20	2160000	-	-
№ 3/09	8	1195200	-	-
№ 4/09	2	357000	8	1300000
№ 5/09	-	-	5	810000

У грудні були розпочаті роботи щодо 10 автомобілів за замовленням № 4/09 та 4 автомобілів за замовленням № 5/09. Окрема інформація стосовно бізнес-процесів підприємства у грудні поточного року наведена у табл. 5, табл. 6, табл. 7 та табл. 8.

Таблиця 5

**Звіт складу
щодо видачі основних матеріалів на виробництво за грудень**

Шифр замовлення	Цех зварних з'єднань			Монтажний цех			Усього, грн
	метало-конструкції	інші прямі матеріали	Усього, грн	метало-конструкції	інші прямі матеріали	Усього, грн	
№ 4/09	220000	5000	225000	-	10600	10600	235600
№ 5/09	100000	10020	110020	50000	11190	61190	171210
Усього	320000	15020	335020	50000	21790	71790	406810

Таблиця 6

**Нарахування заробітної плати
робітникам основного виробництва у грудні**

Показник	Шифр замовлення			
	№ 1/09	№ 4/09	№ 5/09	Усього
Фактично витрачений час праці, год	500	4350	6050	10900
Фонд оплати праці, грн	6500	56550	78650	141700

Таблиця 7

Звіт щодо роботи обслуговуючих підрозділів у грудні

Показник	Цех зварних з'єднань	Монтажний цех	Ремонтний цех	Відділ технічного контролю	Склад матеріалів	Усього
Обсяг ремонтних робіт, год	400	336	-	24	40	800
Виробнича вартість продукції, що пройшла технічний контроль, тис. грн	383,05	3255,925	191,525	-	-	3830,5
Вартість матеріалів, відпущених складом, тис. грн	335,02	71,79	47,86	23,93	-	478,6

Таблиця 8

Структура непрямих витрат у грудні

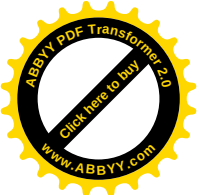
Вид витрат	Непрямі витрати основних та обслуговуючих підрозділів, грн						Адміністративні витрати, грн	Витрати на збут, грн	Усього, грн
	Цех зварних з'єднань	Монтажний цех	Ремонтний цех	ВТК	Склад матеріалів	Усього			
Витрати на оплату праці та соц. страхування	6850	7500	22600	40000	13650	90600	25000	30000	145600
Амортизація	123000	67000	22000	4000	7510	223510	15000	20000	258510
Витрати на удосконалення технології	37500	37000	25000	25500	-	125000	-	-	125000
Допоміжні матеріали	-	-	47860	23930	-	71790	2000	-	73790
Інші витрати	7100	12400	7100	5300	3600	35500	8000	2000	45500
Усього	174450	123900	124560	98730	24760	546400	50000	52000	648400

У грудні поточного року були завершені роботи за замовленням № 1/09 (1 автомобіль) та № 4/09 (10 автомобілів). Проте, не вся готова продукція була реалізована замовникам (табл. 9).

Таблиця 9

Звіт з реалізації за поточний рік

Шифр замовлення	Готова продукція, відвантажена замовникам, од			Доход від реалізації, грн		
	за 11 місяців	за грудень	усього	за 11 місяців	за грудень	усього
№ 1/09	10	5	15	2 000 000	1 000 000	3 000 000
№ 2/09	20	-	20	3 000 000	-	3 000 000
№ 3/09	8	-	8	1 440 000	-	1 440 000
№ 4/09	-	2	2	-	420 000	420 000
Усього	38	7	45	6 440 000	1 420 000	7 860 000

На основі наведеної інформації щодо роботи ТОВ «Спецмашина» необхідно:

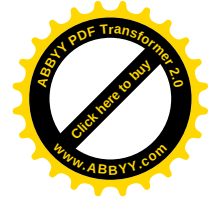
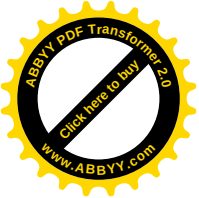
1. Провести розподіл витрат обслуговуючих підрозділів між цехами основного виробництва у грудні, використовуючи відомі методи розподілу витрат.

2. За результатами роботи підприємства за рік розрахувати суму недорозподілених чи надлишково розподілених загальновиробничих витрат. Вкажіть, обґрунтувавши свою думку, в ситуації, що склалося, підприємству доцільно відносити таку суму недорозподілених чи надлишково розподілених загальновиробничих витрат на собівартість реалізованої продукції чи розподіляти пропорційно сальдо рахунків «Незавершене виробництво», «Готова продукція», «Собівартість реалізованої продукції». В разі, якщо такі витрати будуть віднесені до собівартості реалізованої продукції, це призведе до зменшення чи збільшення собівартості реалізованої продукції? Визначте сальдо рахунка «Незавершене виробництво» та рахунка «Готова продукція» на 31 грудня поточного року

3. На основі бюджету доходів та витрат на рік визначте точку беззбитковості у натуральних одиницях у розрізі окремих замовлень та запас міцності підприємства. Розкрийте економічну сутність показника «запас міцності».

4. У поточному році потужності підприємства були завантажені неповністю, незважаючи на це, замовлення від ВАТ «Тяжмаш» на виготовлення 10 автомобілів за такою ж специфікацією що й замовлення № 2 не було прийняте керівництвом ТОВ «Спецмашина», адже замовник наполягав на ціні 100 000 грн/од., мотивуючи її тим, що звернувся безпосередньо до керівництва ТОВ «Спецмашина» і, таким чином, додаткові витрати на збут щодо такого замовлення не виникли. Чи було виправданим таке управлінське рішення керівництва ТОВ «Спецмашина» (висновки обов'язково супроводіть відповідними розрахунками)?

5. Співставляючи бюджети доходів та витрат за рік, можливо пересвідчитися, що замовлення № 1/09 є збитковим для ТОВ «Спецмашина». Визначте, як змінився би операційний прибуток підприємства, в разі, якщо таке замовлення було б відхилене.

Методичні рекомендації до виконання завдання 1

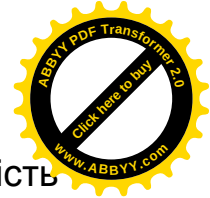
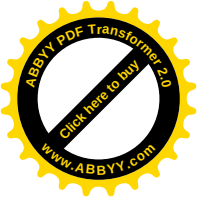
Система калькулювання за замовленнями – це система калькуляції собівартості продукції на основі обліку витрат по кожному окремому виробу (партії) або групі виробів, що входять в одне замовлення й відрізняються певними конструктивними або функціональними особливостями, пов'язаними з потребами замовника. У цій системі калькулювання об'єктом обліку виступає замовлення, що характеризує виконання певного виду робіт. На підставі прийнятого замовлення бухгалтерія підприємства відкриває картку обліку витрат на замовлення. Одночасно з картою відкривається виробниче замовлення (виробниче завдання). Кожному замовленню в бухгалтерії присвоюють окремий код, що використовується у всіх документах, пов'язаних з виконанням замовлення.

Істотною проблемою в системі калькулювання за замовленнями є те, що для цілей управлінського обліку незавершене виробництво не враховується, тому що фактична й планова собівартість порівнюються тільки в момент виконання замовлення й тому що замовлення характеризується індивідуальними особливостями, то незавершене виробництво даного замовлення не переходить на виконання наступного замовлення.

Для розподілу непрямих витрат підприємства, що виникають у процесі господарської діяльності, варто визначити, що непрямі (накладні) витрати підприємства можуть виникати як в основних, так і в допоміжних підрозділах і носити як виробничий, так і невиробничий характер.

Загальні витрати підприємства, які трактуються як витрати на здійснення діяльності й споживаються декількома підрозділами, повинні бути включені в загальну (повну) собівартість калькуляційної одиниці і їхній розподіл здійснюється в такій послідовності:

- 1) оцінка й розподіл загальних витрат між підрозділами підприємства;
- 2) перерозподіл витрат обслуговуючих підрозділів між виробничими підрозділами;
- 3) обчислення ставки розподілу накладних витрат для кожного виробничого підрозділу;
- 4) розподіл накладних витрат між калькуляційними одиницями.

Обслуговуючий (допоміжний) підрозділ - це підрозділ, діяльність якого не пов'язана прямо з випуском кінцевого продукту, а пов'язана з наданням послуг іншим підрозділам, як основним, так і допоміжним.

При розподілі витрат обслуговуючих (допоміжних) підрозділів можуть бути використані такі методи:

- а) метод прямого розподілу
- б) метод послідовного розподілу
- в) метод розподілу взаємних послуг
- г) метод одночасного розподілу

Метод прямого розподілу базується на допущенні, що взаємні послуги допоміжних підрозділів не приймаються до уваги.

Відповідно до методу послідовного розподілу витрати кожного обслуговуючого підрозділу розподіляють послідовно з урахуванням того, що підрозділи надають послуги один одному. У зв'язку із цим першим підрозділом, витрати якого розподіляються, є підрозділ, що найменше обслуговується іншими допоміжними підрозділами. Якщо таких підрозділів декілька, то починати розподіл витрат необхідно з підрозділу, витрати якого вище.

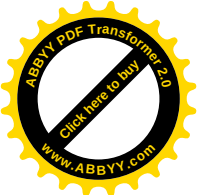
Метод розподілу взаємних послуг базується на розподілі послуг допоміжних виробництв послідовним методом, при якому спочатку розглядаються тільки взаємні послуги. Потім скоректовані накладні витрати розподіляються на витрати основного виробництва прямим методом.

Метод одночасного розподілу полягає в вирішенні системи рівнянь. Далі використовується прямий метод розподілу витрат, але без «відкидання» взаємних послуг допоміжних підрозділів.

Після того, як визначена сума накладних витрат основних виробничих підрозділів, можна розрахувати ставку розподілу накладних витрат між виробами або замовленнями. Ставка розподілу накладних витрат дорівнює відношенню загальної суми накладних витрат підрозділів до загального значення бази розподілу.

Розрахунок точки беззбитковості є основним елементом аналізу «витрати - обсяг - прибуток». Аналіз «витрати - обсяг - прибуток» - це метод системного дослідження витрат, обсягу діяльності й прибутку компанії для визначення:

- а) обсягу реалізації, що забезпечує відшкодування всіх витрат і одержання бажаного прибутку;
- б) величини прибутку при певному обсязі реалізації;

в) впливу змін величини витрат, обсягу й цін реалізації на прибуток підприємства;

г) оптимальної структури витрат.

Точка беззбитковості - це такий обсяг діяльності (реалізації виробленої продукції), при якому доходи підприємства рівні його видаткам, і, отже, маржинальний дохід дорівнює загальним постійним витратам діяльності.

Маржинальний дохід - це різниця між доходом від реалізації товарів (робіт, послуг) і змінними витратами на випуск продукції. Виходячи з визначення маржинального доходу, він може бути визначений як сума постійних витрат і прибутку, або як різниця між обсягом реалізації й змінних витрат. У такий спосіб маржинальний дохід відображає вплив сегмента (продукту, підрозділу) витрат на покриття постійних витрат і формування прибутку.

Визначення точки беззбитковості може бути реалізовано двома шляхами: за допомогою рівності й за допомогою спеціальних формул. У першому випадку метод базується на тому, що дохід від діяльності підприємства дорівнює сумі постійних витрат, змінних витрат і операційного прибутку. Виходячи з того, що в точці беззбитковості прибуток дорівнює нулю, точка беззбитковості визначається як дохід, що дорівнює сумі постійних і змінних витрат.

Таким чином, точку беззбитковості можна визначити за формулою:

$$BIP = FC : (PU - VC), \quad (1)$$

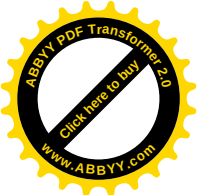
де BIP - точка беззбитковості;

FC - постійні витрати;

PU - ціна за одиницю;

VC - змінні витрати на одиницю реалізованої продукції.

Точку беззбитковості можна визначити й за допомогою коефіцієнта маржинального доходу. Коефіцієнт маржинального доходу - це відношення маржинального доходу до чистого доходу від реалізації. Точку беззбитковості за допомогою коефіцієнта маржинального доходу визначають як відношення постійних витрат до величини коефіцієнта маржинального доходу. На підставі цієї формули точка беззбитковості визначається у вартісному вираженні, знаючи ціну за одиницю продукції можна одержати точку беззбитковості у натуральному вираженні.

Обчислення точки беззбитковості є одним з найважливіших елементів визначення показників, що впливають на формування стратегії підприємства. На практиці великий інтерес представляє розрахунок не тільки «відправної точки» для розробки стратегії, але й обчислення показників обсягу й ціни реалізації, необхідні для одержання запланованої величини прибутку при даній функції витрат.

Аналіз взаємозв'язку «витрати - обсяг - прибуток» може бути здійснений за допомогою графіків беззбитковості, взаємозв'язку «прибуток - обсяг», маржинального доходу.

Одним з найважливіших напрямків аналізу взаємозв'язку «витрати - обсяг - прибуток» є аналіз чутливості прибутку до зміни інших параметрів діяльності, тобто визначення впливу на прибуток зміни витрат зі зміною виробництва; ціни зі зміною обсягу реалізації; самого обсягу продажів. Для визначення впливу на прибуток зміни обсягу продажів можна використовувати наступні показники:

- а) коефіцієнт маржинального доходу;
- б) запас міцності;
- в) операційний множник.

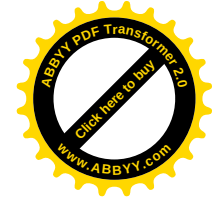
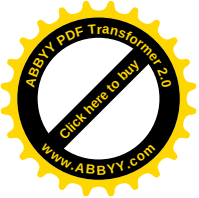
Запас міцності - це величина, на яку фактичний або запланований обсяг реалізації перевищує беззбитковий обсяг реалізації. Тобто запас міцності визначається як різниця між фактичним обсягом реалізації й тим, при якому підприємство перебуває в крапці беззбитковості.

Таким чином, запас міцності відображає граничну величину можливого зниження обсягу продажів без ризику зазнати збитків.

Поряд з абсолютним значенням показника запасу міцності для оцінки зв'язку прибутку й обсягу реалізації використовують коефіцієнт запасу міцності. Коефіцієнт запасу міцності – це співвідношення запасу міцності й фактичного обсягу реалізації.

Коефіцієнт запасу міцності є мірою ризику нерентабельної роботи підприємства. Значення цього показника перебуває в інтервалі $[-\infty; 1]$. Чим більше значення коефіцієнта запасу міцності має підприємство, тим менше ймовірність того, що підприємство буде зазнавати збитків у випадку зменшення обсягів реалізації.

Операційний множник характеризує співвідношення постійних та змінних витрат. Цей показник надає інформацію, наскільки швидко підприємство може адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Завдання 2

Завдання у частині, що відповідає навчальній дисципліні «Управлінський облік» є пов'язаним з частиною, що відповідає дисципліні «Фінансовий облік» та виконується на підставі загальних даних, а також такої інформації.

Підприємство, залишки на рахунках синтетичного обліку діяльності якого наведені вище, виробляє та реалізує два види продукції: втулки та підшипники для вантажних автомобілів. Робочим планом рахунків підприємства для обліку незавершеного виробництва, готової продукції, доходу від реалізації за видами виробів передбачені субрахунки: «... .1» – для обліку втулок та «... .2» - для обліку підшипників.

Доходи підприємства від реалізації готової продукції за період склали:

701.1 «Доход від реалізації готової продукції: втулки» 2007000 грн.;

701.2 «Доход від реалізації готової продукції: підшипники» 3000900 грн.

Ціна реалізації залишалася незмінною протягом року і становила для втулок 7,5 грн. за одиницю, для підшипників – 15 грн. за одиницю.

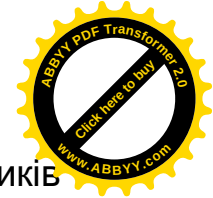
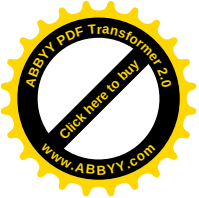
Собівартість реалізованої продукції, що відображена у бухгалтерському обліку на рахунку 901, склала 4200770 грн. Виробнича собівартість на початок року склала в системі Absorption costing втулок - 5,5 грн/од., підшипників – 10,0 грн/од.; в системі Direct costing – 4,7 грн/од. та 8,6 грн/од. відповідно. Згідно даних інвентаризації залишок втулок на кінець звітної періоду становить 5000 одиниць, підшипників – 7920 одиниць.

Для виробництва втулок підприємство використовує сталь холодногнущену марки А, для виробництва підшипників – сталь леговану марки Б. Залишки запасів наведено у табл. 10.

Таблиця 10

Залишки запасів на початок та кінець звітної періоду

Рахунок	Сума, грн	
	на початок періоду	на кінець періоду
201.1 «Сталь марки А»	28000	23678
201. 2 «Сталь марки Б»	29500	34000
23.1 "Виробництво: втулки"	4270	6040
23.2 "Виробництво: підшипники"	12150	7930
26.1 «Готова продукція: втулки»	22000	38954
26.2 «Готова продукція: підшипники»	23000	

Протягом року підприємство закупило у постачальників, платників ПДВ, сталь за такими цінами (у т.ч. ПДВ), що наведені у табл. 11.

Таблиця 11

Закупівлі сталі за звітний період

Марка сталі	Перша партія		Друга партія		Третя партія		Усього	
	Вага, т.	Ціна за тону, грн	Вага, т.	Ціна за тону, грн	Вага, т.	Ціна за тону, грн	Вага, т.	Вартість придбання (у т. ч. ПДВ), грн
Марка А	22	3960	25	4140	18	4560	65	272700
Марка Б	20	6720	25	6600	-	-	25	299400

Для доставки та зберігання матеріалів підприємство понесло витрати, наведені у табл. 12.

Таблиця 12

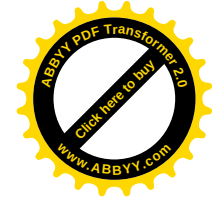
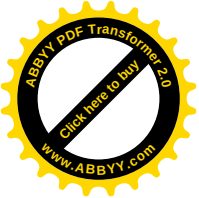
Витрати, пов'язані з доставкою та зберіганням матеріалів протягом періоду

Вид витрат	Сума, грн
транспортування та розвантаження, у т.ч. ПДВ	37600
плата за оренду складу матеріалів	87000
інші складські витрати	18000

Транспортування та розвантаження здійснювала стороння транспортно-експедиційна організація «ЛАН», платник ПДВ, орендодавцем є ТОВ «ІНВІ», не платник ПДВ. У відповідності до діючого наказу про облікову політику, транспортно-заготівельні витрати розподіляються пропорційно ваговому обсягу перевезень, при списанні матеріалів у виробництво використовується метод середньозваженої собівартості.

У січні підприємством придбане імпордне обладнання на умовах постачання DAF (пункт на митному кордоні України). Операціям з придбання та введення в експлуатацію такого обладнання притаманні такі вартісні показники:

митна вартість обладнання	113900 грн.;
мито	11390 грн.;
митний збір	227,8 грн.;
ПДВ, перераховане на рахунки митного органу	25058 грн.;

транспортування власними силами
монтажні роботи

5600 грн.;
780 грн.

Імпортне обладнання є унікальним та використовується лише для виготовлення підшипників, отже прийнято рішення щодо нарахування амортизації цього обладнання виробничим методом. Запланована потужність обладнання складає 1000000 одиниць підшипників, ліквідаційна вартість вважається нульовою. Амортизація інших основних засобів здійснюється прямолінійним методом, всі основні засоби використовуються у виробництві, у структурі основних засобів 80% - активна частина, 20% - пасивна.

При нормальній потужності підприємства фонд робочого часу основних робочих складає 400000 годин на рік, при цьому планові загальновиробничі витрати встановлені на рівні 800000 грн. Фактично у звітному періоді робочими витрачено 160560 годин на виробництво втулок та 220066 годин на виробництво підшипників. Середня вартість праці основних робітників за період склала 5,6 грн. за годину. Нарахування на фонд заробітної плати у Фонд соціального страхування в наслідок нещасного випадку на виробництві проводиться за ставкою 2%.

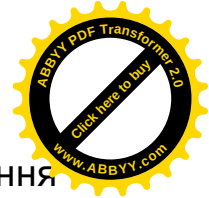
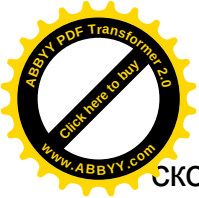
Окрім цього підприємство понесло протягом року витрати, наведені у табл. 13.

Таблиця 13

Окремі витрати, понесені підприємством протягом періоду

Стаття витрат	Сума, грн
нарахована заробітна плата допоміжних робітників	285470
використані у виробництві допоміжні матеріали	56120
електроенергія, спожита на виробничі цілі (не враховуючи освітлення виробничих приміщень)	114560
витрати на ремонт та утримування обладнання (умовно-постійні)	34000
надбавки бригадирам	7200
премії робітникам за якісне виконання виробничих завдань	15600

Середньомісячна заробітна плата начальника цеху у звітному періоді склала 3200 грн., начальника дільниць втулок – 2480 грн., підшипників – 2600 грн. Інші загальновиробничі витрати (окрім амортизації необоротних активів виробничого призначення та нарахувань на соціальне страхування) доцільно визначити, виходячи з загальної виробничої вартості готової продукції за рік (для її розрахунку

скористатися даними про залишки на рахунках), і для складання калькуляції виробничої собівартості одиниці продукції розподілити їх пропорційно обсягам робочого часу, витраченого основними робочими.

Адміністративні витрати склали 224056 грн. і вважаються умовно-постійними.

Витрати на збут протягом періоду склали:

нарахована заробітна плата менеджерам зі збуту: 31500 грн. за окладами та комісійні за укладання контрактів на рівні 0,5% доходу від реалізації втулок та 1% доходу від реалізації підшипників;

адресна реклама можливим замовникам втулок вартістю 11200 грн., підшипників – 17500 грн.;

інші витрати, що вважаються умовно-постійними та розподіляються пропорційно доходу від реалізації втулок та підшипників (для розрахунку доцільно скористатися даними про обороти на рахунку).

Необхідно:

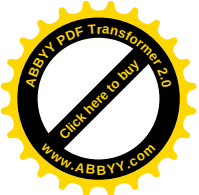
1) Визначити операційний прибуток підприємства від реалізації готової продукції за звітний період без розподілу за виробами для зовнішніх користувачів використовуючи систему калькулювання та управління витратами Absorption costing (за повними витратами) та для внутрішніх користувачів - Direct costing (за змінними витратами).

2) Скласти звіт про собівартість виготовленої та реалізованої одиниці кожного виду продукції. Визначити повні витрати на виробництво і реалізацію одиниці втулок та одиниці підшипників з метою ціноутворення у системі Absorption costing та у системі - Direct costing,

3) Визначити маржинальний дохід, коефіцієнти маржинального доходу та точку беззбитковості у вартісному та натуральному вимірнику для підприємства в цілому та окремо за видами виробів.

4) Розрахувати запас міцності для підприємства в цілому та окремо за видами виробів.

5) Припустіть, що підприємство мало можливість додатково до існуючого обсягу реалізації, отримати спецзамовлення на виготовлення 20000 підшипників за ціною 12 грн. Директор прийняв рішення відмовитися від цієї пропозиції, мотивуючи рішення тим, що ціна значно нижча за ринкову. Чи вірно він поступив? (обґрунтуйте свою відповідь)

Методичні рекомендації до виконання завдання 2

Основну частину витрат виробничого підприємства формує виробнича собівартість виготовленої продукції. Виробнича собівартість визначається по реалізованих активах в остаточному варіанті тільки в момент їхнього списання. Основна частина виробничої собівартості складається із прямих виробничих витрат, тобто витрат, які безпосередньо виникають у процесі виробництва й можуть бути прямо віднесені на собівартість виробу. У загальному виді розрахунок собівартості реалізованої продукції може демонструвати наступна схема:

запаси продукції на початок періоду + виробнича собівартість виготовленої продукції - запаси на кінець періоду = собівартість реалізованої продукції.

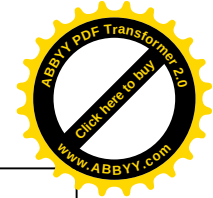
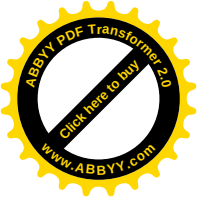
Різниця між чистим доходом від реалізації й собівартістю реалізованих товарів формує в обліку підприємства показник валового прибутку. Валовий прибуток підприємства, зменшений на суму невиробничих витрат формує показник операційного прибутку.

До невиробничих витрат відносять витрати на збут, адміністративні витрати, інші витрати. Не залежно від того, яка система калькулювання та управління витратами застосовується (Absorption costing або Direct costing) невиробничі витрати не збільшують собівартість реалізованої продукції, а прямо відносяться на зменшення операційного прибутку підприємства.

Зіставлення порядку формування фінансового результату (прибутку) підприємства в різних системах наведене на рис.1.

Система Direct costing - це система управління витратами по змінних витратах, що відноситься на одиницю калькуляційного об'єкта. Назва даної системи не зовсім точно відображає її суть, тому що лише класична її модифікація припускає обчислення тільки прямих витрат, причому в змінній їхній частині. Такий підхід у системі застосовувався тільки на початковому етапі розвитку цієї системи, в основу якої був покладений принцип калькулювання витрат у зв'язку з коливаннями обсягів виробництва й ступені завантаження устаткування.

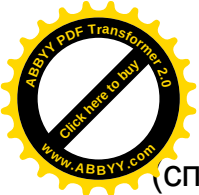
Система Direct costing припускає оцінку витрат, безпосередньо пов'язаних зі зміною обсягу діяльності підприємства, що є керованими, тобто ця система працює з релевантною інформацією. У цій системі

Absorption costing		Direct costing	
Дохід від реалізації			
Мінус:		Мінус:	
Прямі витрати на оплату праці	} На обсяг реалізованої продукції	Прямі витрати на оплату праці	} На обсяг реалізованої продукції
Прямі матеріальні витрати		Прямі матеріальні витрати	
Загальновиробничі витрати		Змінні загальновиробничі витрати	
Мінус:		Мінус:	
		Змінні адміністративні витрати	} Усі
		Змінні витрати на збут	
Мінус:		Маржинальний дохід	
Адміністративні витрати	} Усі	Постійні загальновиробничі витрати	} Усі
Витрати на збут		Постійні адміністративні витрати	
Інші невиробничі витрати		Постійні витрати на збут	
		Інші невиробничі витрати	
Прибуток від основної діяльності		Прибуток від основної діяльності	

Рис. 1. Порядок формування прибутку у системах калькулювання та управління витратами Absorption costing (за повними витратами) та Direct costing (за змінними витратами).

оцінка незавершеного виробництва й собівартості готової продукції здійснюється тільки по змінних витратах. Постійні витрати підприємства

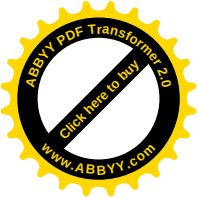

(спожиті й не спожиті) відносяться на фінансовий результат операційної діяльності.

Система Direct costing має 2 модифікації. В одній об'єктом управління є виробнича собівартість у змінній її частині, в іншій - повна собівартість із урахуванням всіх змінних витрат (не тільки виробничих). Обчислення й контроль витрат у змінній частині допомагає розробити підприємству ефективний план по прибутку, по збуту й на їхній основі - виробничий план. Тобто досить обґрунтовано погоджує процес збуту й процес виробництва. Розрахована за змінними витратами собівартість служить чітким орієнтиром при прийнятті рішень у силу того, що розподіл витрат на постійні і змінні дозволяє оцінити витрати майбутніх періодів і прийняти обґрунтоване управлінське рішення на кожній стадії операційної діяльності.

Основна мета управління витратами Direct costing - забезпечення покриття змінних витрат і наступної оптимізації (максимізації) маржинального доходу. Основною перевагою системи є забезпечення оперативного калькулювання за рахунок подачі простої сигнальної інформації, що походить з даних фінансового обліку. Система Direct costing забезпечує контроль між виробництвом і реалізацією в короткостроковій перспективі, дозволяє встановити нижню межу ціни і є інструментом поточного управління господарською діяльністю підприємства. Недоліком є те, що постійні витрати не пов'язані з доходом, а відносяться до періоду виникнення, тобто вважаються спожитими в момент їхнього відображення в обліку.

Система управління за повними витратами (Absorption costing) передбачає відображення в системі калькулювання й організації управління на цій основі всіх витрат підприємства в розрізі виробничої й повної собівартості. При цій системі управління витратами контроль здійснюється також і за постійними витратами підприємства (у спожитій і не спожитій частинах). При цьому калькулювання здійснюється за центрами відповідальності. Такий підхід дає можливість оцінити й зіставити з доходом результати роботи кожного виробничого і невиробничого підрозділу й більш точно зіставити витрати періоду і доходи періоду. Основною метою організації управління витратами в цій системі є повне покриття всіх витрат і наступна оптимізація прибутку. Дана система орієнтована на прийняття управлінських рішень у довгостроковій перспективі. Ще одним позитивним моментом у даній системі є обґрунтованість прийняття управлінських рішень по підрозділах.

Встановлення ціни на одноразові замовлення на продукцію підприємства, які не мають довгострокового впливу на фінансово-господарську діяльність, вимагає особливих підходів. З метою обґрунтування ціни до уваги необхідно приймати лише релевантні витрати. При цьому необхідно враховувати, що у випадках, коли розширення виробництва в наслідок прийняття спеціального замовлення відбувається в рамках одного релевантного діапазону (не передбачається зростання постійної частини витрат), постійні загальновиробничі витрати не є релевантними щодо рішення про прийняття такого спецзамовлення. Таким чином, якщо замовлення не виходить за межі виробничої потужності, прийнятна ціна спеціального замовлення повинна перевищувати лише суму змінних виробничих та невиробничих витрат. В разі, якщо при виконанні спецзамовлення підприємство вимушене відмовитися від виконання частини загальної виробничої програми, при ухваленні відповідного рішення необхідно враховувати не лише суми змінних та постійних витрат, а й довгострокові наслідки, пов'язані з можливим скороченням кола споживачів у довгостроковій перспективі.

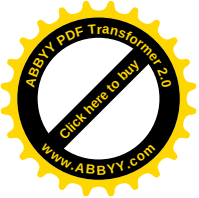
Завдання 3

Промислове підприємство ВАТ «Проммаш» виробляє та реалізує продукцію двох видів. На поточний рік запланований обсяг реалізації, що наведений у табл. 14.

Таблиця 14

Бюджет реалізації на поточний рік

Показник	Значення у розрізі виробів поквартально							
	1 квартал		2 квартал		3 квартал		4 квартал	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
Кількість готової продукції, од.	200	350	50	500	300	550	280	500
Ціна реалізації, грн./од.	2500	3000	2000	3200	2750	2900	2650	2980
Доход від реалізації, грн.	500000	1050000	100000	1600000	825000	1595000	742000	1490000

Згідно з прийнятою політикою формування резервів товарно-матеріальних цінностей, залишки готової продукції на початок кожного кварталу повинні складати 20% від планового обсягу реалізації на наступний квартал. На кінець кварталу планується мати запаси основних матеріалів, що є достатніми для задоволення 50% виробничих потреб наступного кварталу. Планові витрати основних матеріалів наведені у табл. 15.

Згідно виробничої калькуляції на виробництво продукції А витрачається 20 годин праці робітників основного виробництва, продукції Б – 24 години. Праці робітників основного виробництва оплачується за тарифною ставкою 15 грн./година. Сукупні нарахування на фонд оплати праці складають 38%. Базою для розподілу загальновиробничих витрат є час роботи робітників основного виробництва, планова ставка розподілу змінних виробничих витрат становить 6,75 грн./година. Постійні загальновиробничі витрати, згідно плану, складаються із заробітної плати начальників виробничих підрозділів, яка становить 15000 грн. на місяць.

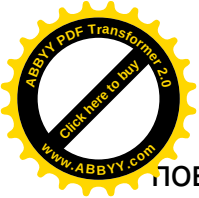
Таблиця 15

Прямі матеріальні витрати на виробництво продукції

Показник	Продукція А		Продукція Б	
	Основний матеріал	Інші прямі матеріали	Основний матеріал	Інші прямі матеріали
Витрати матеріалів на одиницю готової продукції, кг/од.	20	3	30	5
Ціна матеріалу (без ПДВ), грн./кг	60	70	60	70
Вартість матеріалів, грн./од.	1200	210	1800	350

Адміністративні витрати не залежать від обсягу виробництва та реалізації продукції і за планами складають 20000 грн. на місяць. До витрат на збут підприємство планує віднести заробітну плату працівників відділу збуту, що нараховується за почасово-преміальною системою і становить: 10000 грн. на місяць почасово та премія у розмірі 2% контрактної вартості реалізованої продукції (без ПДВ).

Надходження грошових коштів за реалізовану продукцію передбачається за схемою: 70% від доходу за реалізовану продукцію поточного кварталу та 30% доходу за реалізовану продукцію попереднього кварталу. На початок першого кварталу дебіторська заборгованість за продукцію складає 150000 грн., як очікується ця сума

повністю буде отримана від покупців впродовж 1 кварталу. Оплата кредиторської заборгованості, як правило, проводиться у кварталі, коли відбулося її визнання, окрім розрахунків по оплаті праці, як проводяться у повному розмірі 10 числа місяця, наступного за місяцем нарахування.

Необхідно:

1) для першого та другого кварталів скласти:

програму виробництва продукції А та продукції Б;

кошторис використання прямих матеріалів у розрізі матеріалів та виробів;

бюджет витрат на придбання прямих матеріалів;

бюджет прямих витрат на оплату праці;

кошторис змінних та постійних виробничих витрат;

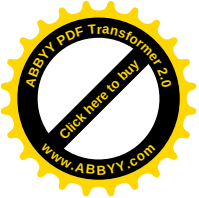
бюджет виробничих та невиробничих витрат.

2) використовуючи системи калькулювання та управління витратами Absorption costing (за повними витратами) та Direct costing (за змінними витратами) скласти прогнозний звіт про Прибутки та збитки підприємства за перший та за другий квартали.

3) розрахувавши показник маржинального доходу для продукції А у другому кварталі надати пораду керівництву підприємства стосовно доцільності припинення виробництва продукції при її реалізації за ціною 2000 грн.;

4) в першому кварталі підприємство одержало замовлення від нового клієнта ТОВ «Альфа», яке пропонує придбати продукцію А в кількості 100 одиниць за ціною, що на 20% нижча від звичайної ціни цього кварталу. Замовлення надійшло безпосередньо до вищого керівництва підприємства, отже при його виконанні немає необхідності сплачувати премію працівникам відділу збуту. За умовами пропозиції підприємству потрібно здійснити транспортування продукції до складу замовника, вартість транспортування становить 4000 грн. (без ПДВ). Розрахувавши диференційні витрати та доходи підприємства надайте керівництву рекомендації щодо прийняття або відхилення пропозиції ТОВ «Альфа»;

5) в другому кварталі вищому керівництву надійшла оферта від ТОВ «Омега», яке пропонує придбати продукцію А в кількості 200 одиниць. Розрахуйте мінімальну ціну, на яку слід погодитися керівництву підприємства, за умови, що преміальні працівникам відділу збуту не нараховуються, додаткових витрат при виконанні спецзамовлення не передбачається;

б) в третьому кварталі ТОВ «Омега» повторно звернулася до керівництва підприємства з пропозицією придбати 200 одиниць продукції А за ціною 2500 грн. (без ПДВ). Обґрунтуйте рішення щодо прийняття або відхилення спецзамовлення, приймаючи до уваги, що потужність підприємства щодо виробництва продукції А становить 300 одиниць на квартал.

Методичні рекомендації до виконання завдання 3

Метою управлінського контролю є втілення стратегії організації. Процес формулювання стратегії називається стратегічним плануванням. Стратегічне планування - процес визначення дій, необхідних для досягнення стратегічної мети. Результатом стратегічного планування є довгостроковий план фірми, розрахований на 10-15 років. Деталізація довгострокового плану здійснюється через бюджетування, що визначає короткострокові завдання в рамках загальної стратегії. Результатом бюджетування є бюджет.

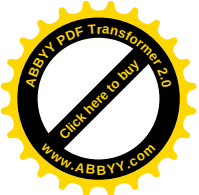
Бюджет - це план майбутніх операцій, виражений у кількісних, як правило, грошових вимірниках. Отже, бюджетування - процес планування майбутніх операцій підприємства й оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів.

Метою бюджетування є: здійснення періодичного планування; забезпечення координації, кооперації й комунікації; забезпечення усвідомленості витрат на діяльність підприємства; створення основи для оцінки й контролю виконання; мотивація працівників шляхом орієнтації на досягнення мети організації. Розробка бюджетів забезпечує періодичне планування операцій підприємства, дає можливість передбачати майбутні проблеми й визначати найкращий шлях досягнення стратегічної мети.

Бюджетування уможливлює узгодження дій і інтересів різних членів організації.

Бюджет виконує наступні функції:

- 1) сприяє складанню й координації короткострокових планів;
- 2) здійснює узгодження цих планів з різними менеджерами центрів відповідальності;
- 3) стимулює керівництво в досягненні цілей своїх центрів відповідальності;
- 4) контролює поточну діяльність;
- 5) служить базою оцінки діяльності центрів і їхніх менеджерів;
- 6) є засобом навчання менеджерів.

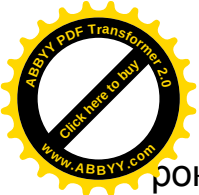
Важливим елементом організації бюджетного процесу є вибір методу складання бюджету й період бюджетування. Найпоширенішими методами складання бюджетів є: бюджетування через приращення й бюджетування "з нуля".

Бюджетування через приращення - складання бюджетів на підставі фактичних результатів, досягнутих у попередньому періоді.

При такому підході фактичні показники попереднього періоду корегують із урахуванням податкової політики держави й інших факторів. Перевагою такого методу є простота, оскільки він не має потреби в значних розрахунках. Завдяки цьому бюджетування через приращення одержало значне поширення у практиці господарюючих суб'єктів. Але цей метод має істотні недоліки. У першу чергу, у процесі бюджетування не аналізують ефективність витрат, а досягнуті результати автоматично переносять на наступний період.

Бюджетування "з нуля" - це метод бюджетування, при якому менеджери щораз мають обґрунтовані заплановані витрати так, начебто діяльність здійснюється вперше. Бюджетування "з нуля" вимагає від кожного бюджетного центра детального аналізу діяльності для виявлення неефективних операцій і вибору самих вигідних напрямків використання ресурсів. На відміну від бюджетування через приращення, цей метод дає можливість виявити проблеми й розв'язати їх на стадії планування. У той же час бюджетування "з нуля" - більш дорогий підхід, оскільки вимагає значного часу й коштів.

Період, для якого підготовлений і використовується бюджет, називають бюджетним періодом. Деталізований кошторис для кожного центра відповідальності звичайно розробляють на рік. Річний кошторис може ділитися або на дванадцять місячних, або на тринадцять чотиритижневих періодів. Річний кошторис може бути розбито по місяцях на перші три місяці й по кварталах на дев'ять місяців, що залишилися. Протягом року квартальні кошториси діляться на місячні. Так, у першому кварталі готуються місячні кошториси другого кварталу, а в другому кварталі — місячні кошториси на третій квартал. Квартальні кошториси протягом року можуть бути переглянуті. Так, протягом першого кварталу з появою нової інформації можуть бути змінені кошториси на наступні три квартали, і буде також підготовлений план на п'ятий квартал. Даний процес називається безперервним складанням кошторисів і гарантує наявність дванадцятимісячного кошторису, до якого додають кошторис на майбутній квартал, як тільки минає строк бюджету попереднього кварталу. Із плином

року період, на який складений кошторис, буде скорочуватися й так доти, поки не буде складений кошторис на наступний рік. Безперервні кошториси гарантують, що планування - це не одночасна подія, що відбувається один раз у році, коли складається кошторис, а безперервний процес, і керівники постійно відчують необхідність переглядати плани на майбутнє. Більше того, цілком імовірно, що фактичні результати будуть порівнюватися з більш реалістичними показниками, закладеними в завданнях, тому що кошториси постійно переглядаються й коригуються.

Бюджетування здійснюють у двох напрямках

Перший напрямок - підготовка функціональних бюджетів, тобто бюджетів підрозділів підприємства. Відповідно підрозділ підприємства, для якого може бути складені окремий бюджет і здійснюватися контроль за його виконанням, є бюджетним центром.

Другий напрямок бюджетування - розробка стандартів (норм) витрат на виробництво окремих виробів (або послуг).

Взаємозв'язок цих напрямків полягає в тому, що на підставі бюджетів окремих підрозділів визначають ставку розподілу їхніх накладних витрат між окремими видами продукції. Це дає можливість скласти нормативну (стандартну) калькуляцію повної виробничої собівартості одиниці продукції. У свою чергу стандарт (норми) витрат використовують при складанні бюджетів витрат на виробництво. На підставі бюджетів всіх відділів готують генеральний бюджет підприємства.

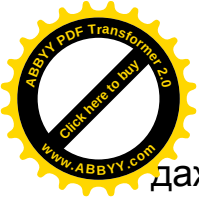
Генеральний (зведений) бюджет - сукупність бюджетів, що узагальнює майбутні операції всіх підрозділів підприємства. Він включає дві групи бюджетів - операційні й фінансові.

Операційні бюджети - сукупність бюджетів витрат і доходів, які забезпечують складання бюджетного звіту про прибуток.

Фінансові бюджети - сукупність бюджетів, які відображають заплановані грошові потоки й фінансовий стан підприємства. Прикладами фінансових бюджетів є бюджет коштів і бюджетний баланс.

Першим етапом бюджетування є бюджет продажів.

Бюджет продажів - операційний бюджет, що містить інформацію про запланований обсяг продажу, ціни й очікуваний дохід від продажу кожного виду продукції (товарів, послуг). Оскільки цей документ відображає обсяг майбутньої реалізації продукції підприємством, то він визначає й обсяг виробництва продукту (або обсяг закупівлі товарів) і витрати на різні види ресурсів. Таким чином, впливаючи на більшість інших планів, бюджет про-

дажів повинен бути складений на самому початку процесу підготовки бюджету.

Бюджет продажів відрізняється від прогнозу продажів, що є просто пасивним передбаченням неконтрольованого результату. Бюджет, навпаки, несе в собі зобов'язання менеджера центра відповідальності розпочати необхідні дії для досягнення бажаного результату. Бюджет продажів може показувати зобов'язання істотно збільшити збут, що відображає намір керівництва збільшити штати по збуту, підсилити роботу з реклами й руху товарів або додати нові або переробити існуючі товари.

Одночасно зі складанням бюджету продажів повинен бути також підготовлений бюджет збутових витрат, що відображає обсяг і характер маркетингових зусиль, що приводять до одержання бюджетної виручки від реалізації. Однак на цій ранній стадії показуються лише основні елементи витрат по збуту.

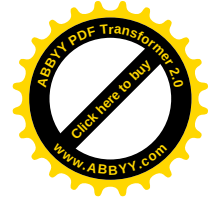
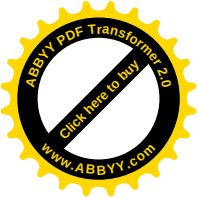
Майже для всіх підприємств бюджет продажів є найбільш складним у складанні планів. Це пояснюється тим, що виручка компанії від продажів залежить від дій її клієнтів, якими не можна управляти прямо. Обсяг виникаючих витрат визначається насамперед за допомогою діяльності самої компанії (крім цін певних факторів на вході) і тому може плануватися з більшою впевненістю.

Існують два основних способи складання оцінок, що лежать в основі бюджету продажів:

- 1) статистичний прогноз на основі математичного аналізу загальноєкономічної кон'юнктури, кон'юнктури товарного ринку, кривих зростання виробництва й ін.;

- 2) експертна оцінка шляхом збору думок менеджерів і працівників зі збуту. У деяких компаніях персоналу відділу збуту доручають оцінити збут кожного товару кожному із клієнтів, в інших - регіональні менеджери визначають обсяг загальних продажів у своєму регіоні.

Бюджет продажів є основою для складання виробничої програми в розрізі асортиментів виробленої продукції, що у свою чергу дозволяє скласти бюджет закупівель сировини й матеріалів, визначити обсяги й графіки використання трудових ресурсів, завантаження виробничих потужностей і т.д. Документами, що узагальнюють результати бюджетування, як правило, є бюджет руху грошових коштів, прогнозний звіт про прибутки й збитки, а також прогнозний баланс.

Рекомендована література

Основна

Лабунская С. В. Управленческий учет: Конспект лекций. Ч.1. - Харьков: Изд. ХНЭУ, 2005. – 64 с.

Лабунская С. В. Управленческий учет: Конспект лекций. Ч.2. - Харьков: Изд. ХНЭУ, 2007. – 46 с.

Робоча програма навчальної дисципліни "Управлінський облік" для студ. напряму підготовки "Облік і аудит" усіх форм навч./укл. С. В. Лабунська, Л.В. Безкоровайна, І.О. Басова; Харківський національний економічний університет .-Х.:ХНЕУ,2008 .-38 с

Практикум з навчальної дисципліни "Управлінський облік" для студентів спеціальності 6.050100 "Облік і аудит" усіх форм навчання/укл. С.В. Лабунська, І.О. Басова; Харківський національний економічний університет .-Х.:ХНЕУ,2007 .-76 с.

Додаткова

Бухгалтерський управлінський облік: Підруч. /Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська. За ред. Ф.Ф. Бутинця . – 2-е вид., перероб. і доп. – Житомир: Рута, 2002 . – 479 с.

Білоусова І. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції // Бухгалтерський облік і аудит, 2006. – №9 . – С. 3 – 5

Білоусова І. Проблеми вдосконалення управлінського обліку // Бухгалтерський облік і аудит, 2007. – №4. – С. 35 – 40

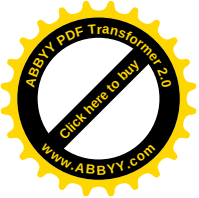
Бобиль В. Трансфертне ціноутворення в системі управлінського обліку сучасного банку // Банківська справа, 2007. – №5. – С. 38 – 46

Бондар М. І. Організація управлінського обліку в інвестиційній діяльності // Проблеми науки, 2008. – №4 . – 2008. – С. 2 – 7

Вахрушина М. А. Бухгалтерский управленческий учет: Учеб. – 2-е изд. доп. и пер. – М.: Омега-Л, 2003. – 527 с.

Веріга Г. В. Управлінський облік на малому підприємстві // Аудитор України, 2007. – № 3. – С. 10 – 13

Голов С. Ф. Управленческий бухгалтерский учет. – К.: Скарби, 1998. – 381 с.

Голов С. Классификация расходов для принятия управленческих решений: Управленческий учет. Налоговое планирование, 2006. – №4. – С. 27 – 34

Голов С. Классификация расходов и методы калькуляции себестоимости в управленческом учете // Налоговое планирование, 2006. – №2. – С. 25 – 31

Голов С. Управленческий учет как фактор роста прибыльности предприятия // Налоговое планирование, 2006. – №1. – С. 31 – 41

Голов С. Чи не перешкоджає П(С)БО 16 "Витрати" економічній роботі на підприємстві? // Бухгалтерський облік і аудит, 2007. – №5. – С. 3 – 10

Гришко Н.В. Ієрархічна структура функціональної системи калькулювання та обліку витрат // Економіка фінанси і право, 2006. – № 10. – С. 3 – 6

Каменская Т. Калькулирование себестоимости разными методами // Баланс, 2007. – №22. – С. 39 – 43

Карась А. Как главбуху организовать управленческий учет // Главбух, 2008. – №16. – С. 47 – 51

Карпова Т. П. Управленческий учет: Учеб. для вузов. – М.:ЮНИТИ, 2003. – 350 с.

Керимов В. Э. Управленческий учет: Учеб. – 2-е изд., изм. и доп. – М.: Дашков и К, 2003. – 413 с.

Лабунська С.В. Проблеми калькулювання собівартості готової продукції // Економіка розвитку № 2 (38), 2006. – С. 99 – 103

Моссаковський В. Про управлінський облік // Бухгалтерський облік і аудит, 2006. – №10. – С. 37 – 44

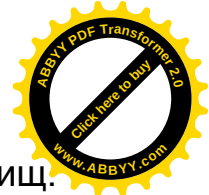
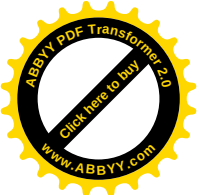
Романченко О. Управлінський облік і система управлінської інформації // Вісник НБУ, 2008. – № 6. – 2008. – С. 15 – 18

Самойленко О. Как организовать управленческий учет // Главбух, 2007. – № 65. – С. 37 – 38

Сльозко Т. Управлінський облік чи управлінська стратегія? // Бухгалтерський облік і аудит, 2006. – №2. – С. 49 – 54

Терещенко О. О. Поняття "контролінг" та "управлінський облік" у теорії і практиці // Фінанси України, 2006. – №8. – С. 137 – 145

Тлущкевич Н. Організація управлінського обліку (практика впровадження на сільськогосподарських підприємствах) // Бухгалтерський облік і аудит, 2007. – №2. – С. 13 – 18

Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 655 с.

Хліпальська В. Вплив витрат на придбання та зберігання запасів на взаємозв'язок "витрати-продаж-прибуток" // Бухгалтерський облік і аудит, 2004. – №12. – С. 37 – 43

Ходаковська Н. Й. Системи управлінського обліку як сучасний та ефективний інструмент прийняття економічних рішень і управління компанією // Аудитор України, 2007. – № 9. – С. 27 –30